

מאהר האש

פסקי הלכות ודברות קודש ממרן הגרש"א שטרן בעל השב"י אש שליט"א

פרשת בלק - עניני נישואין תש"פ

גליץ פוגדל
לחגל שמחת נישואי נכד
מרן הגאב"ד שליט"א

מאהר העינין שב"י אש על התורה

אפשר שגם בני נח כאשר ישאו להם נשים כמשפטם בבעילה, היו נוהגין לכתוב להן מזה ומתן, ואשר רצונם שתהיה להם פלגש וישלח אותה כאשר ירצה וכו', לא היה כותב לה כלום". [וע"ע במהרי"ט ובעצמות יוסף ריש קידושין בענין דין פילגש]. ובמקום אחר הארכתי טובא בנידון זה להלכה ולמעשה, ולכן נעתיק כאן מקצת מן הדברים שראו אור בס"ד בספרי סדר כתובה כהלכתה, שביבי אש ח"ב סי' יח. ג. איתא בגמ' כתובות (דף י.) אמר רב נחמן אמר שמואל חכמים תקנו להם לבנות ישראל לכתוב להן מאתים ולא למנה מנה, ומבואר מסתמא דגמרא דפשי"ט טא להו דנקטינן דחיובא דכתובה אינו אלא מדברי חכמים בלבד, והכין איתא נמי ביבמות (דף פט.) "מאי טעמא תיקנו לה רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה", אלמא דפסיקא להו מילתא דחובת כתובה אינה אלא מדרבנן גרידא, והקשו בתוס' בכתובות שם דאם כן אמאי נהגו לכתוב בכתובה "כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא". [יעויין בשו"ת מהר"ם מיינץ סי' קט דלדעתו יש לכתוב: מדאורייתא - בחד יו"ד]. ותירצו רבותינו בעלי התוספות דאנן נקטינן לדינא כדעת רבן שמעון בן גמליאל בכתובות (דף קי:) דאית ליה התם דכתובה דאורייתא, ולא קיימא לן כרב נחמן אמר שמואל דהכא, אלא כרב אשי דפליג עליה לקמן (דף יב.) יעויין היטב בדבריהם.

ד. אמנם דעת הרבה מרבתינו הראשונים היא דקיימא לן כרב נחמן דאמור דכתובה אינה אלא מדרבנן, וכן כתב הרא"ש דכל הגאונים הסכימו דכתובת אשה מדרבנן, וכן הובא שם בשמו של רבינו חננאל, וכן היא דעת הרמב"ם (פי"א אישות ה"א) וכמו כן כתב הרי"ד בספר המכריע (סי' מוב.) "מילתא פסיקתא היא לכל חכמי בבל דכתובה מדרבנן היא ולא מספקא לשום איניש דאית ליה מששא ולית מנהון אדם מעולם דסמכא מאן אמר כתובה דאורייתא". [ומיהו לעיל שם הובא מתשובות גאונים דאית להו דכתובה דאורייתא וכן כתוב בכתובות הנמצאות במערב מימות הראשונים "דחזו ליכי מן אורייתא", עיי"ש].

וביותר מבואר מדברי הריטב"א בסוגין דיתכן דכתיבת תיבת "מדאורייתא" אף פוסלת את הכתובה בדיעבד וכדבריו: "וכן פסק הרמב"ם והגאונים כולם ז"ל, הילכך ראוי לכתוב בנוסח הכתוב "דחזו ליכי מדרבנן", א"נ "דחזו ליכי בל-חוד, ואם כתב "דחזו ליכי מדאורייתא" אפשר לומר דלית לה כתובה כלל", וכן מבואר נמי מדברי הרמב"ן והר"ן בשילהי מסכת כתובות, עיין היטב בדבריהם, והכי מסיק הרי"ד שם: "מגונה מאד אצלינו מאן דכתב בכתובה: דחזו ליכי מן אורייתא ומהדרין ליה רבנן, וקמאי דילכון מן בני ארץ ישראל נקטיה להא מיי-למיעבד ולסלוקי מן כתובתכון דוכרין "אורייתא", אלא כתובו 'חזו ליכי' סתם".

[יעיין עוד בבאור הגר"א אבה"ע סי' ס"ו אות כ"א].

ה. והנה לפום ריהטא ליכא כל נפקותא בינייהו אלא לענין אי מצינן למיכתב בנוסח הכתובה "דחזו ליכי מדאורייתא", אבל לדינא ליכא כל נפקותא בין אם עיקר החיוב הוא מן התורה או שאינו אלא מדבריהם בלבד.

ברם לקושטא דמילתא הא ליתא, דבדואי איכא נפקותא רבתא בינייהו לה-לכה למעשה. דהנה איתא בגמ' קידושין (דף יא:) אמר רב יהודה אמר רב כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה, כלומר דכל כסף שאין חיובו אלא מדרבנן בלבד אין שיעורו בכסף צורי אלא בכסף מדינה בלבד, שאינו אלא שמינית מכסף צורי,

בענין חיוב כתובה מן התורה או מדרבנן

"ולבני הפילגשים אשר לאבְרָהָם נתן אבְרָהָם מתנת" (בראשית, כה, 1) פרש"י: פלגשים, קידושין בלא כתובה.

א. הנה מדברי רש"י קמן משמע לכאורה דחיובא דכתובה הוא מן התורה, וכן הוא ברש"י (שמות כב טז), בקרא ד"כסף ישקול כמהו הבתולות", ופרש"י: "כמשפט איש לאשתו, שכותב לה כתובה וישאנה", ונראה מדבריו דדין הכי תובה הוא דבר תורה.

ב. אמנם בדברי הרמב"ן שם מבואר דאיהו פליג עליה: "ומה שפירש הרב, כמשפט איש לאשתו, שכותב לה כתובה, אינו אמת, שהכתובה מדברי סופרים הוא, אבל פירוש "מהר", השלוחים שאדם משלח לארוסתו, כלי כסף וזהב ובגדים לצרכי החופה והנשואין". וכ"ה גם ברמב"ן (בראשית לד יב), בקרא, דהרבו עלי מהר ומתן: "מהר, כתובה, שהוא הדבר הניתן לכתובה כדי כתיב: כמוהו הבתולות, והם סבלונות שהבחורים שולחים לבתולות כאשר ישאו אותם".

ובאמת הרמב"ן כאן פליג עליה דרש"י ומפרש באופן אחר לתיבת "פילגש" וזה לשון הרמב"ן: "ורש"י כתב: נשים בכתובה, פלגשים, שלא בכתובה, ואין הדבר כן, כי לא תקרא פלגש אלא כשהיא בלא קידושין, כי הכתובה היא מדברי סופרים, והגירסא בסנהדרין [כא.] פלגש, בלא כתובה וקידושין, אבל

**עקב המצב
ניתן יהיה
לשמעו פרטים
על זמני השמחה
בקרן הוודיעות:
03-7238681**

שמחת השבע ברכות
תקיים בחיכל בית מדרשינו
רח' חרב קוק 3 בני ברק
ביום שני מ' פסח תשפ"ט
משעה: 20:30

ומעתה לכאורה להני דנקטי דחיובא דכתובה אינו אלא מדבריהם, אינו חייב אלא במאתים זוזי מדינה, שהן שמינית מסכום שיעור הכתובה - למאן דאית ליה דלהלכה דין כתובה הוא מן התורה. וכן כתב באמת הרא"ש בכתובות שם, דלדעת הגאונים דכתובת אשה מדרבנן גובין לה חמשין כסף סלע מדינה, שמינית של סלע צורי, עיי"ש. [ומלבד זה איכא בינייהו לענין מעות א"י וקפוטקיא וכן לענין שעבוד קרקע זיבורית, או בינונית ועידית, ואכמ"ל בזה].

ו. אמנם באמת לאו מילתא דפסיקתא היא, דהנה אשכחן בדברי התוס' כתובות (דף טז.) שכתבו להדיא "וכתובה נמי, אפילו למאן דאמר כתובה דרבנן, הוי מאתים זוז צוריים, כמו למאן דאמר דאורייתא, דלא פליגי (לקמן דף ק:) אלא בנשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפוטקיא אם נותן לה ממעות ארץ ישראל או ממעות קפוטקיא, וכן מנה דאלמנה דהוי לכולי עלמא דרבנן, הוי מנה צורי", והיינו דל-דעתם תקנת חכמים בכתובה היתה מעיקרא לחייב את הבעל במאתים ובמנה זוז צוריים, ולא בסלע מדינה. וכן מציינו נמי בדברי הרא"ש שם שכתב: "וראיתי מפרשים דאפילו הרגילו לכתוב "דחזו ליכי מדאורייתא" מודו דכתובת אשה דרבנן וחכמים תקנו חמשים כסף מדאורייתא, פירוש משקלים האמורים בתורה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואסמכוה אקרא דכמוהר הבתולות, משום הכי נהיגי למיכתב "דחזו ליכי מדאורייתא", שלא יטעה אדם לומר כיון דמדרבנן היא לא תגבה אלא נ' סלע מדינה, ודברים של טעם הם, והכותב "כסף זוזי מאתן דחזו ליכי" לא הפסיד", עכ"ל. וע"ע בחידושי הריטב"א בשמו של רבי פינחס הלוי, ובשטמ"ק (שם) בשם רבינו יונה ובארחות חיים, הלכות כתובות.

ונמצא דלדעת רבותינו בעלי התוס' והרא"ש מציינן שפיר למיכתב תיבת "מדאורייתא" אליבא דכולי עלמא, והטעם הוא, משום דנהי דעיקר החיוב באמת אינו מן התורה, אבל סכום המעות שמתחייב בהן הבעל הוא כשאר תשלומים שהן מדאורייתא וכנ"ל. [ועיין היטב בתומים סי' צז שנחלק עם הבי"י בגדר חיוב כתובה לאחר כתיבת השטר, דיתכן דאף לאחר כתיבת הכתובה נמי אינו חיוב אלא מדרבנן עיי"ש, ומזן הח"ס בחידושי כתובות משנת תקס"ב, דף י' נקט בפשיטות דכיון דהתחייב עצמו בחיוב הכתובה רמי עליה הך חיובא מן התורה, עיי"ש, ובמק"א כתבתי עוד בהך כולל, ויל"ע בזה עוד].

ז. והנה לדינא נקטינן בשו"ע אבהע"ז (סי' סו), דדעת המחבר היא כשיטת הרמב"ם דבין כתובת בתולה ובין כתובת אלמנה הן בכסף מדינה, והרמ"א שם מייית לדעת הפוסקים הסוברים דמאתים של בתולה ומנה של אלמנה מש-ערים בזווי דאורייתא וכתבו דלכן נהגו לכתוב בכתובה "דחזי ליכי מדאורייתא", ולבתר הכי מסיק הרמ"א: והמנהג לכתוב לבתולה "דחזי מדאורייתא", אבל לא לאלמנה, כלומר, דלפי דעת הפוסקים שהובאו מתחילה אף באלמנה יש לנהוג לכתוב "מדאורייתא" והוא משום דשיעור התשלומים הם כדן התשלומים שהן מן התורה, וכדעת התוס' בכתובות (דף טז.) הנ"ל וכן בתשובות ופסקים (קופפר סי' קנ"א), אבל המנהג למעשה הוא שאין כותבין כן אלא בבתולה בלבד וכנ"ל. [ועיין היטב בחו"י ח"ס שם בד"ה חכמים תקנו להם [השני], מה שביאר מרן בעיקר גדר חיוב הכתובה שהיא מן התורה אלא שמסרם לחכמים לקבוע את הסכום, עיי"ש, ולפ"ד מרן יש לכתוב 'מדאורייתא' מעיקר הדין. ועיין עוד במשנת הגרי"ש בעניני נשואין, תשובות סי' כד וכו' משא ומתן עם מחו" מרן גאב"ד ערלוי זצ"ל בדברי מרן הנ"ל, ועיי"ש].

ח. והויצא מדברינו בזה, דנהי דבודאי לכתחילה יש להקפיד - לבני אשכנז הנהוגים כמנהג הרמ"א - להשתמש אך ורק בכתובות שמופיע בהן תיבת "מדאורייתא" ולא לשנות ממסורת אבותיהם, מכל מקום בדיעבד אם יש בידם כתובה שנשטמ ממנה תיבה זו אין בכך כל פסול ואין חובה לכתוב כתובה אחרת בנוסח "כתובה דאשתכח בה טעותא". [ואם כתבו בטעות בכתובת בתולה תיבת "מדרבנן" מבואר בהגה"מ פ"י אישות סק"ו בשם רבינו שמחה, דהכתובה נפסלת בכך, ונראה דעל בני אשכנז לחוש לדבריו למעשה]. אמנם בני עדות המזרח ההולכים בעקבות מרן המחבר פשי-טא דאין להם להשתמש בכתובות שבהן נמצאת תיבת "מדאורייתא", ויתכן דאף בדיעבד יש מקום להחמיר ולהחליפה בכתובה אחר מתוקנת כנוסחתם וכמנהגם, לחוש להני רבנותא קמאי שהובאו לעיל דחמירוי בזה אף בדיעבד, ועיין בדברינו בשביבי אש כתובות שם בארוכה בהא מילתא. [ועיין בזה בשו"ת יביע אומר הנ"ל, וכן בשו"ת עולת יצחק ח"א סי' קע"ט], כנלענ"ד בזה.

[הגיע אלי תשובתו הבהירה של מרן בעל שבט הלוי זצוק"ל דמיפשט פשיטא ליה דלכני אשכנז אין לפסול כתובה שנשטמ ממנה תיבה זו וכדברינו בס"ד].

הפשיטת-תורה ועבודתה' יחדיו יהיו תפים

"שְׂמַחְתִּי בְּאֲמָרִים לִי בֵּית ה' נִלְךְ, עֲמֻדוֹת, הָיוּ רִגְלֵינוּ, בְּשַׁעֲרֵיךָ יְרוּשָׁלָּיִם" (תהילים קכב)

המשכן היה המרכז הרוחני לעבודת ה', עבודת הקודש והמקדש לכהני עליון משרתי קל, אך בסמוך למשכן הוקם בית מדרש ללימוד התורה וכפי שהביא מרן החת"ס (בפרשת פקודי) בשם המדרש, וכן מציינו נמי בבית המקדש שאמרו חז"ל: שתשים סנה-דרין, דהיינו, לשכת הגזית, אצל המזבח, תורה ועבודה יחדיו יהיו תמים, כהתוס' בב"ב (דף כא.), דהא בלא לא קיימא.

וכעין זה איתא בגמ' מכות (י.) אקרא דעומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, מי גרם לרגלינו שיהיו עומדות במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, ואמאי נקט בקרא דווקא תורה שנלמדת בשערי ירושלים, או מחמת לימוד ההלכה בלשכת הגזית וכמבואר ברבינו גרשום שם, או מחמת השילוב של תורה ויר"ש וכדאיתא בתוס' הנ"ל. ואולי באמת היר"ש שבלולה בלימוד התורה היא זו שמביאה את הלומד לידי לימוד ההלכה למעשה.

וזהו דאמר קרא: "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך", מתי השמחה בשלימות כשרוצים לבנות בית ה', מקדש מעט, מדור לשכינה, כשזה בבחינת "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", דהיינו, שהוא נבנה והולך דומיא דשערי ירושלים, תורה בלולה ביראת שמים צרו-פה.

השראת השכינה-כאשר היה עם האבות

"יְהִי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כְּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ אֵל יַעֲקֹבנוּ וְאֵל יִשְׂרָאֵל" (מלכים א, ח, נז)

זו היתה תפילתו של שלמה המלך בעת חנוכת המקדש, ותמוה, דאטו משום שנבנה המקדש לכן יעזבם אלוקי אבותיהם.

וכתב ספר העקידה דהכוונה בתפילה זו, שאעפ"י שתשרה השכינה במקדש מכל מקום ביקש שלמה המלך שלא תפסיק השכינה לשרות על כל אחד ואחד באופן מיוחד, וזו היתה בקשתו של מלכינו שלמה, שאותה השראת השכינה שהיתה שורה על האבות תמשיך לשרות על הבנים. (ועפ"י כתב מרנא החת"ס בסוף פר' תרומה, לפרש מה שכתב: ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזוב את עמי ישראל, יעויין שם היטב).

וזו צריכה להיות תפילתו של כל חתן העומד לבנות את ביתו בשעה טובה ומוצלחת, שיהיה ה' אלוקיו עמו ותשרה השכינה בביתו, כשם ששרתה השכינה הקדושה על אבותינו ועל בתיהם, אותו שפע קודש ימשיך לשרות ולהשפיע גם על הבית שאנו בונים.

הבחינה וההכרה העצמית פשפיע על הצאצאים

"רְאֵה נַתַּתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמְּוֹת וְאֶת הָרָע, וּבְחַתְּ רַחֵם בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתְּהָ וְזַרְעֶךָ" (דברים, ל, ט"ו - י"ט)

יש לתמוה מה ענין למען תחיה אתה וזרעך, הרי כל אחד בוחר הוא לעצמו ולא לאחרים, אך הענין בזה הוא כי יש שני סוגי בני אדם, יש שעושים את מצוות ה' מלומדה, אין תוכם כברים והכל הוא מן השפה ולחוץ, מכח ההרגל שנתרגלו מילדותם בהנהגה זו, אבל אין במעשיהם כל רוח חיים והמה יבשים ואין כל, ויש כאלו אשר ליבם בוער בקרבם כיקוד אש לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם וכל

חסדו ואמיתו, ולאחר מכן הרעיף את ברכותיו על ראשה של הכלה ואמר: אחותינו את היי לאלפי רבבה וירש זרעך את שער שונאיו, דהיינו, בקשה, הודאה וברכה ותפילה על העתיד.

תפילה על בנינים ובנינים העוסקים בתורה והמצוות

בברכת "אהבת עולם" לפני קריאת שמע משתפכת נפשו של האיש הישראלי לפני יצרו ובוראו שיזכה למאור עיניים ולפתיחת הלב בתורה, ובסיומה הוא אומר "למען לא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד". ונראה דהנה כתבו הפוסקים דבכל פעם שמתפלל האדם על מאור עיניים בתורה יתפלל גם על צאצאיו אחריו, וכמו שאנו מזכירים בתפילת "והערב נא", "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה".

ובאמת מצינו בגמ' נדרים (פא.) דקאמר דמפני מה אין מצויין תלמידי חכמים לצאת תלמידי חכמים מבניהם מפני שלא ברכו בתורה תחילה, ומבואר מדברי רש"י שם דהכוונה היא לברכת התורה שבה מתפלל האדם ומבקש רחמים על בניו אחריו ואומר "ונהיה אנחנו וצאצאינו", וכיוון שאין נזהרין בה לכן אין מתקיימת ברכתה על הבנים, (במפרש שם קאמר מפני שעוסקין בה תדיר ורגילים בה לכן אין מברכין עליה, ואולי יתכן לומר, דאינן מרגישין חובה להתפלל על בניהם כי סבורים הם שממילא הברכה מצויה בביתם ובאופן טבעי יהיו גם צאצאיהם כמותם). ולא נתברר בדבריהם היכן מתפללים על הבנים בתפילת "אהבת עולם".

ונראה דבזה דאמרין למען לא נבוש וכו' אנו מתכוונים על הבנים, דכתיב: לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחווירו בראותו ילדיו מעשי ידי בקרבו והקדישו את קדוש יעקב ואת אלוקי ישראל יעריצו, והיינו דהבושה הגדולה ביותר אשר מלהטת מנפש ועד בשר היא כשחלילה אין הנטיעות גדילות באותה מתכונת, אלא עוזבים מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברים. וכיוון שכן אנו מבקשים שנזכה לאור התורה באופן כזה שזה ימשך לבנינו אחרינו ולא נבוש ולא נכלם לעולם ועד.

במקום אחר פירשתי נוסח תפילה זו באופן אחר קצת, על פי דברי הגמ' במכות (יא:) דדריש קרא ד"שמע ה' כל יהודה ואל עמו תביאנו, ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה", דהתפלל ראובן שה' יכניס את יהודה למתיבתא דרקיעא, ואחר כך ביקש דיהיו ידיו רב לו למישקל ולמיטרי בשמעתתיא ולבסוף בקש דיזכה לכוון שמותיו אליבא דהלכתא עכ"ד הגמ', והיינו דקא אמרין הכא, למען לא נבוש וניעול לבי כנישתא במתיבתא דרקיע, ולא נכלם ויהא בכוחנו למישקל ולמיטרי, ולא נכשל בדברי הלכה.

פנים חדשות בשבת

יום השבת כולו אומר שיר ושבח לנורא עלילה, משבח ואומר "מזמור שיר ליום השבת" ועמו יחד יפארו ויברכו על יצרו, דרגשות ההודאה לבורא כל העולמים מתעוררים ומתפרצים מאליהם בהאי יומא, ואמרת, דאולי לכן אין צורך פנים חדשות בשבת, דכל עיקר הטעם דבפנים חדשות הוא לצורך ריבוי ותוספת השמחה שיוכלו מחמתיהו לברך שוב על שמחת הנישואין, אבל כשהיום גופא מעורר ומביא עמו רגשות שמחה מחודשים אין צורך להזדקק לשמחה שבאה כתוצאה מפנים חדשות.

מעשיהם נובעים מתוככי עמקי הלב, מעומק ההכרה הפנימית שזו תכלית האדם עלי חלד.

והנה אף שלמראית עין, כלפי חוץ, אין ניכר ההבדל בין שניהם, אבל ההבדל האמיתי המהותי בין שניהם הוא רב ועצום, כרחוק מזרח ממערב, ומי שמבחין בזה הוא הבן הגדל על ברכי אביו, הוא בחושי העדינים מבחין מיד בין הנהגה מעושה ומזויפת לבין אורח חיים אמיתי וכנה, הוא מרגיש ומבין אם הנהגת אביו במצוות התורה ובהלכותיה המה הדברים שבלב או שהמה שטחיים לחלוטין, והוא מתרגם את כל זה לשפת המעשה. ולכן אומרת התורה אם חפץ חיים אתה, לך ולזרעך אחרך, אז עליך לבחור בעצמך בחיים של תורה ויראת שמים ולא להתנהג כמעשה קוף אשר אינו עושה את מעשיו מתוך הכרה אלא מתוך הרגל בלבד. וזהו דקאמר: אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאוד, גבור בארץ יהיה זרעו, דור ישרים יבורך.

הפשחה אחרים זוכה שתשרה השפחה בפניו

"הַשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל"
(דברים, כ"ו, ט"ו)

לכאורה מדוע נקט קרא דווקא בהאי ברכה לישנא ד"מעון". וכתב בכל יקר דבר נפלא, דהרי לעיל מיניה קאמר קרא דעליו לומר: עשיתי ככל אשר ציותיני, ופרש"י: שמחתי ושימחת אחרים, כלומר, שלא שייר את הפירות רק לעצמו, אלא נתנם לאחרים, לגר ליתום ולא למנה ושיי מח בהם את נשברי לב ודכאי רוח, ומי שמשמח אחרים זוכה שהקב"ה ישמח אותו, וכיוון שמקום משכן השמחה הוא במעון שלו וכדאמרין "שהשמחה במעונו" לכן מאצילה עליו התורה ברכה בנוסח "השקיפה ממעון קדשך מן השמים", והיינו דקאמרין בספרי, וברך את עמך "בבנים ובבנות", דהזרועים בדמעה ברינה יקצורו.

יראת שמים סגולה לבנים ורגנות

"וַיִּיטֹב אֱלֹהִים לְמִילֵדַת וַיִּרְבַּ הָעָם וַיַּעֲצֵמוּ מְאֹד, וַיְהִי כִי יֵרְאוּ הַמִּילֵדַת אֶת הָאֱלֹהִים וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם פְּתִיחַ" (שמות, א, כ"א - כ"א)

הלשון מוכפול. והנראה דמי שמציל נפשות זוכה מדה כנגד מדה שברכת הבית מצויה אצלו ומתרבים בניו ובנותיו. ואם נעשה הדבר מתוך יראת שמים מגיע לו שכר רוחני, והשכר הרוחני הוא גם כן אצל צאצאיו שהם מלאים ברכת ה' ועמוסים בתורה ויראת שמים, וזהו דקאמר: ויהי כי יראו המילדות את האלוקים ועבודת הקודש נעשתה מתוך יראת שמים צרופה לכן זכו לבתים גדולים ומפוארים, בתי כהונה ובתי לוויה כדאיתא בסוטה (יא:).

כחה של תפילה על זאת יתפלל כל הסידי

צריכים האב והאם שיהיה רגיל על לשונם תפילות ותחנונים מלפניו יתברך שכל צאצאיהם יזכו למצוא זיווג הגון וראוי שעמו יוכל לבנות בית נאמן לה' ולתורתו שיתנוסס לשם ולתפארת, כי הוא לבדו הוא הנותן לך כח לעשות חיל ואם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו.

ואכן, אנו מוצאים אצל אליעזר עבד אברהם שלשה תפילות וברכות שנשא לפני אלוקיו, בתחילה פנה אל אלוקי אברהם אדונו ושטח תפילתו: הקרה נא לפני, לאחר שראה ששמע ה' את תפילותיו הודה לאלוקי חסדו ואמר: ברוך ה', אלוקי אדוני אברהם אשר לא הסיר

בדין עדי יהוד שהתחלפו באפצע

לכבוד מרן רבינו הגדול רב אב"ד זכרון מאיר (שליט"א) {זצ"ל}

הנה נשאלתי לאחרונה בענין אחד מעדי היחוד, שאני רגיל לומר להם שעליהם לשהות חמשה רגעים ליד הפתח בכדי שיוכלו להיות עדים גמורים על היחוד שבין החתן והכלה וכפי ששמעתי כמה פעמים מפום ממלל ברבן, מרן רבינו עטרת ראשינו (שליט"א) {זצ"ל}, והשאלה היא בגוונא שאחד מן העדים נאלץ לעזוב מחמת אונס לאחר שלשה רגעים, ומינה אחר תחתיו שישלים את שני הרגעים הנותרים, האם שניהם מצטרפים להיות כעד אחד מעדי היחוד, או דילמא אין לצרפם כיון דכל חד מיניהו הוי בגדר חצי דבר, דאף אחד מהם אינו מעיד על יחוד אלא על חצי יחוד גרידא.

והנה בפשטות בודאי דאית בכה"ג פסולא דחצי עדות, וכשם דגבי עדות על גדלות כשהאחד מעיד על שיערה אחת בגבה והשני על שיערה אחת בכריסה הוי כל חד מיניהו חצי עדות וכמבואר בשילהי חזקת הבתים (דף נו:): הוא הדין נמי בנידון דילן כשאחד מעיד על שני רגעים והשני מעיד על שלשה רגעים אחרים הוי כל חד מיניהו חצי דבר, כן היה נראה לענ"ד הרטושה.

ומיהו יש לדון לפי דברי הרשב"ם שם דכתב דהחסרון הוא בעדות על שיערות משום דבאותו זמן יש את שני השערות והוא ראה רק אחת מהן, משא"כ בעדות על אכילת פירות של ג' שנים, כיון שהמעיד על שנה זו מעיד על כל מה שהיה יכול לראות באותה שנה אין זה נחשב לחצי אלא לשלם, עיי"ש בדבריו, וא"כ ה"ה דאיכא למימר נמי בנידון דילן, דהשני הוא עד על זמן אחר וממילא אין זה דומה לאחת בגבה ואחת בכריסה.

ברם נראה לענ"ד דדברי הרשב"ם נאמרו רק לגבי פסולא דחצי דבר, דכל היכא דרואה כל מה שבידו לראות עתה אין זה מוגדר כחצי דבר, כיון שראה את הכל מה שניתן לראות כעת, אבל לענין פסולת דחצי עדות נראה דבכל גוונא איכא הך פסולא, דכיון דאין הוא מעיד על יחוד והשני נמי אינו מעיד על יחוד, אין כאן עדות כלל, ודו"ק היטב בדברינו.

ונראה לענ"ד דיש לדון ולומר דאפילו אם העד השני ישהה שם יחד עם רעהו חמשה רגעים מכאן ואילך שמא לא יועיל, דהרי הוא לא ראה את החתן והכלה בכניסתם לחדר והוא הגיע אל דלת סגורה ומסרו לו שיש בפנים חתן וכלה והרי זה עד מפי עד ואין הוא יכול להעיד על היחוד בתורת עדות גמורה. ומיהו שמא אין צורך בזה לעדות גמורה ואינה אלא בגדר גילוי מילתא בעלמא ושפיר יכול הוא לסמוך על מה שאמרו לו העדים, ויל"ע בזה. ומיהו נראה דאם לאחר המתנת חמשת הרגעים נפתחה הדלת וראה בפנים את החתן והכלה שנתייחדו בחדר זה, אז חייל למפרע על אותו זמן שעמד על הפתח שם עדי יחוד, דהרי כעת יש לנו עדות גמורה על יחוד שלהם לחמשת רגעים. ואין מיסתבר לומר דלא יועיל בזה הברור על למפרע, מכיון דבשעה שעמד לא היה דבר זה עדיין ידוע לנו בברור, זה נראה לפום ריהטא, אך עדיין יש לעיין בכל זה.

זעירא דמן חבריא

שמואל אליעזר בן ציפורה

וכן הגאון רבינו החו"ד בסידור דה"ח כתב ראוי לביאה לא מעכב, דהא אנן קיי"ל דביאת בתולה שהיתה נדה בשעת יחוד מותר בתחלה בשבת אעפ"י שלא הי' אפשר יחוד הראוי לביאה, והוא נפסק להלכה בכל הדור-רות דהיינו כשיטת הרא"ש ודלא כרמב"ם עיין בפוסקים סי' ס"א, וכן פסק להלכה במשנה ברורה או"ח סי' של"ט דבבתו להדי מעיקר הדין גם יחוד שאינו ראוי לביאה אלא דאנו מחמירים לכתחלה לצאת גם לדעת הרמב"ם אם אפשר ע"י יחוד הראוי לביאה, [וידוע דזמן זמנים טובא בכמעט כל חו"ל לא חששו כלל להעמיד עדים].

ועוד בה ספק שלישי, דכב' כ' דעד זה פירש משם אחרי ג' מינוט, הנה המעיין בש"ס סוטה ד' בענין שיעור סתירה הרבה דעות דבשיעור זה כבר הוא כדי ביאה, אלא דבשו"ע אה"ע סי' קע"ח לענין לאסור אשה על בעלה קיי"ל כרע"ק דשיעור סתירה של ביאה הוא כדי לצלות ביצה ולג' מעה וכן פסק הרמב"ם, וזה יכול להיות יותר מג' מינוט, והיינו כדי שלא לאסור אשה על בעלה, אבל הכא דהוא להיפך לקרב אשה לבעלה יתכן מאד שנוכל לצדד כשאר הדעות בסוטה שם שהם קצרים מאד, וכיון דכל ענין חופה דרק ראוי לביאה שנוי במחלוקת כנ"ל וגם לדין אינו מעכב בכל אופן, ראוי לנטות דגם כשיעור ג' מינוט כבר הי' שיעור ביאה, וצד זה עדין צריך אני להתישב, אבל למעשה גם בלי זה נראה להקל.

איברא, לענין יחוד של אלמנה שהרבה מחמירים מעיקר ההלכה שצריך להיות ראוי לביאה יש לעיין עוד, ועיין במ"ב או"ח סי' של"ט גם באלמנה צדדים להקל.

זה הנלענ"ד בנדון הנ"ל, ובשאר דבריו הח' כפי הזמן.

דוש"ת בלונ"ח, מצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

תשובת מרן בעל שבט הלוי

ב"ה, יום א' תולדות תשס"ט לפ"ק

כבוד ידידינו האהוב הרב הגאון שלם וגדול

כש"ת מוהר"ר שמואל אליעזר שטערן שליט"א

אחדשה"ט ושלוש תורתו באהבה,

יקרתו קבלתי, ואשר נסתפק במעשה הבא לידו בענין עדי יחוד, שדרך הלכה, שיחוד הראוי לביאה הוא בערך ה' מינוט, ואחד מהעדים הי' צריך לעזוב אחרי ג' מינוט ומסר תפקידו לאחר לשתי מינוט, אם יש בכך גדר פסול דבר ולא חצי דבר כהאי דב"ב (נ"ו ע"ב) דעדות שלהם בטלה וצריך להתחיל יחוד עוד פעם או לא.

ובתשובת דבר זה אומר לענ"ד דאין צורך להחמיר בזה, כי יש ספיקות טובא על עצם ההלכה, דגם לדעת הרמב"ם דעיקר חופה הוא הראוי לביאה, הלא פליגי תנות תנות של גאוני קדמאי ובתראי אם חופה צריך בכלל עדות כמו קידושין, דדעת כו"כ ובתוכם גם המאירי פ"ק דכתובות ועוד דבחופה די הודאת בעלי החופה, ועיין בס' אוצר הפוסקים סי' נ"ה באה"ע שמסדר שיטת כולם, ולא נמצא מפורש ממש בש"ס וראשונים, ומה שכתבו מקצת הרבנים דחופה לדין אחרי שנתקדשה כבר בעדים הוא ג' כ' דבר שבערוה דבעיני שנים, הנה מצד קנין חופה בדין ממון אין מקום לזה, ואם משום הדין דאסור לנו הארוסות ליש דעות ולרש"י פ"ק דכתובות הוא רק מדרבנן, ואפילו להראב"ד ודעמי' דהוא מה"ת מכ"מ אפשר אינו בגדר עריות ממש.

ושנית, הלא אנחנו פוסקים כהרמב"ם דבעיני ראוי לביאה רק לכתחלה עיין סי' נ"ה, ובפתי"ש שם ובבי"ש סי' ס"ד ס"ק ו' ובפתי"ש שם ס"ק ט',

בדין כדעגה שנתתמה קודם קבלת קנין

ח. והנה ספוקי מספקא לי בדעת המרדכי הנ"ל האם לדעתו שפיר דמי בכל גוונא אפילו אם קבלת הקנין נעשתה לאחר מסירת הכתובה ליד האשה, או דילמא הא פשיטא דאחר המסירה תו לא מהני מידי הקנין, ורק בגוונא דעשו את הקנין לפני המסירה אז הוא דמצינן לאכשר רי להאי כתובה. והנה בודאי דמיסתבר בפשיטות לומר בדעת המרדכי דאיהו איירי כשקיבלו קנין מקמי המסירה ואז הוא דאמרינן דשפיר מהני קבלת הקנין שנעשתה בתוך כדי שהיו עסוקין באותו ענין, אבל לאחר שנמסרה הכתובה בודאי אי אפשר לתקן את חתימת העדים על ידי עשיית מעשה הקנין.

ט. וטעמא רבא איכא לחלק בין קודם המסירה לאחרי המסירה, עפ"י שיטת רבינו הרי"ף (ביבמות פ"ד) דאית ליה דכל דין שטר אין כוחו חל אלא בשעה שנמסר לידי המלוה או הקונה וכדומה, וכל זמן שהשטר עדיין בידו של הלוח או המור כר אין לו תוקף של שטר, ועיין היטב בדברי הנתניבות (סי' לט סק"ג וסי' מה סק"ה) והדברים ארוכים. וכיון שכן מצינן למימר דכיון דעיקר חלותו של השטר הוא בשעה שבא ליד הזוכה לכן שפיר מצינן להכשיר את השטר על סמך מה שני עשה הקנין בין החתימה למסירה, אבל לבתר שכבר נגמר כוחו של השטר אין שייך להוסיף ולתקן מאומה. אמנם באמת להלכה נתבאר בדברי הש"ך (סי' לט) דלא קיימא לן כדעת הרי"ף הנ"ל וכיון שכן אין מקום לדינא לחלק כן.

י. ולכאורה צריך לומר בדעת המרדכי דאיהו סבירא ליה דעכ"פ בכל גוונא כשעדיין המה עסוקים באותו ענין שפיר חשיב אכתי כבשעת מעשה ומשו"ה מצינן שפיר להשלים עתה את קבלת הקנין וזה נכלל בחתימת העדות דמי עיקרא. ובאמת אם נעשה הקנין לאחר שגמרו לעסוק באותו ענין לא מהני מידי קבלת הקנין ואפילו אם היא נעשית לפני המסירה, דדוקא בגוונא שע" דיין המה עסוקים בהיא ענינא וכמו שנתבאר. [ולפי זה היה מקום לומר דאפילו לאחר המסירה נמי יועיל כל זמן שעדיין לא גמרו לעסוק באותו ענין, אך אין זה מיסתבר כלל לענ"ד].

יא. והיוצא מדברינו בנידון דילן אם נזכרו לאחר המסירה שעדיין לא קיבלו קנין מן החתן פשיטא דאין להכשיר את השטר, אולם אם נזכרו מקמי המי סירה ועדיין עסוקים הם בהוא ענינא לכאורה היה מקום באמת להסת"י מן לדינא על דברי המרדכי המובאים ברמ"א ולהכשיר את הכתובה בכה"ג.

יב. אמנם לענ"ד נראה דשפיר יש לחלק טובא בינייהו, דבהיא דהתם דאיירי ביה המרדכי פשוט דידעו העדים דאכתי לא נעשה הקנין וכל העדות שבחתימתם מתייחסת רק על הקנין שיעשה לבתר הכי, ובהא אית ליה להמרדכי דשפיר ניתן להכשיר חתימתם שנעשתה על סמך מה שיקבלו קנין בהמשך כל זמן שעסוקים באותו ענין. אבל בנידון דילן שהעדים חתמו בסת"י מא וכוונתם היה להעיד שכל מה שכתוב בכתובה כבר נעשה בפניהם, באופן כזה הרי פשוט וברור דחתימה זו פתח בה עדות שקר, דאין יכולים הם להעיד שכבר נעשה קנין כשהדבר עדיין לא היה ולא נברא, ובודאי דבאופן כזה יש כאן עדות שקר.

יג. ובר מן דין מסתימת דברי הפוסקים משמע דלא סמכינן על דברי המרדכי שהובאו ברמ"א אלא בדיעבד ובשעת הדחק וכמבואר להדיא בנח"ל שבעה (סי' יב סעיף עב) שהמרדכי מיירי באותן מקומות שעושיין החתונות ביום ששי קרוב לשבת, ואם לא יחתמו מקמי הכי יכולים לבא לידי איסור שהיה בלא כתובה, אבל בעלמא פשיטא דאין לעשות כן, ועיין בשו"ת באר חיים מרדכי הנ"ל.

יד. ולכן נראה לענ"ד דבודאי מעיקר הדין צריך להחמיר ולכתוב כתובה חדתא במקום הכתובה הקודמת, דכתובה זו שלפנינו יש בה חשש פסול מחמת העדות שקר דפתח בה, ואפילו לדעת המרדכי והרמ"א אין מקום להכשיר כתובת זו לכתחילה, ומיסתבר דאפילו בדיעבד היא פסולה, כן נראה לענ"ד בס"ד.

למעלת כבוד ידידי הדגול והנעלה, הרב הגאון החסיד המהולל בתשבחות, רבי יהושע לייפער שליט"א דומ"צ דק"ק סקווירא בארה"ב רבי ביהמ"ד באר משה, וראש מוכן עוז והדר הנודע בכל קצוות תבל לשו"ת

אחר מבוא הברכה והשלום ברוב ידידות הנני בזאת אודות שאילתא דילכון בנידון אם שכחו לקבל קנין מן החתן וכבר חתמו העדים על שטר הכתובה ונשאלה השאלה האם נפסלה הכתובה וצריך לכתוב כתובה אחרת תחתיה, או דילמא אפשר להכשיר הכתובה אם יקבלו קנין עתה מן החתן בפני העדים, והיא שאלה נכבדה, ומעכת"ר ברוב חכמתו הציע לפני את צדדי השאלה ושאלת חכם כמותו חצי תשובה.

א. הנה מתחילה עלינו לברר האם עשיית הקנין הוא לעיכובא בכתובה או אינו אלא לרווחא דמילתא ולשופרא דשטרא, דאי נימא דבעיקר הדין לא בעינן כלל דליעבד החתן מעשה קנין א"כ מצינן למימר דאפילו אם כתבו בשטר שהיה מעשה קנין אין השטר נפסל, כדאשכחן בתוס' גיטין (דף פ.ג.) דבכל מידי שאינו מעכב בכתובת השטר לא איכפת לן אם נכתב אחרת מן המציאות, ועיין היטב בדברי התוס' שם.

ב. והנה באמת כבר הארכתי טובא בנדון זה בספרי סדר כתובה כהלכתה - שביבי אש (ח"א סי' א וח"ב סי' ב), ומדברינו שם נתבאר דמדברי רבותינו הראשונים, רבינו אביגדור כהן צדק ומהר"ם מרוטנבורג מוכח להדיא דמעיקר הדין הוא דבעינן לעשיית קנין בכתובה, ומדברי רבינו אביגדור המובאים בשבלי הלקט (ח"ב סי' ט) מבואר דנהי דמשום עיקר הכתובה אין אנו צריכים לקנין, אבל מחמת התוספת כתובה בעינן מעיקר הדין למיעבד קנין, עיין היטב בדברינו בארוכה.

ג. ועיין עוד בביאור הגר"א (אבהע"ז ר"ס טו), דאיהו נקיט בפשיטות דאין צריך קנין בכתובה. ואפשר דכוונתו היא על עיקר הכתובה ולא על התוספת. ומיהו בתוך דבריו כתב הטעם משום דהם דברים הנקנים באמירה, ומהאי טעמא אף התוספת נמי לא תיבעי קנין, ויל"ע עוד בזה. ועוד יש לדון דבגוונא שקבלת הקנין הוא ביום והנשואין הם בלילה לא תחול ההתחייבות אלא מבליה בלי עשיית קנין מבעוד יום.

ד. ובאמת מדברי הגר"א שם מבואר דלדעתו כיון דמעיקר הדין אין צריך קנין א"כ פשוט וברור דאין כאן כל פסול במה שחתמו מקמי הקנין ואין בזה משום מי"חזי כשיקרא. והדבר תימא דעכ"פ כיון דנכתב בשטר "וקנינא" ממילא יש בדבר משום מיחזי כשיקרא. וכנראה שדעתו היא דבכל מידי דאינו מעכב בשטר לית ביה משום מי"חזי כשיקרא וכדלעיל. ועיין היטב בשו"ת באר חיים מרדכי (ח"א סי' נט) מה שכתב ליישב דעת הגר"א. אמנם מדברי הני רבוותא דלעיל מבואר דמעיקר הדין בעינן מעשה קנין.

ה. ומעתה לכאורה פשוט דכיון דהקנין הוא מעיקר הדין שטר הכתובה והעדים שחתמו על הכתובה אין בחתימתם כל עדות על הקנין וא"כ הוי עדותם עדות שקר. וכן כתב להדיא במנחת פתים (אבהע"ז סי' טו) דאם לא קיבלו קנין נפסלת הכתובה כיון דכתיב בה עדות על הקנין הוי בכלל עדות שקר, ובאמת דכן מבואר נמי בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' סה). [ומדברי המנחת פתים שם מבואר דאפילו אי אין הקנין מעכב נמי יש חשש פסול בכתובה שנכתב בה "וקנינא" ולא נעשה קנין].

ו. אלא דלכאורה היה מקום לדון ולומר דנהי דכל זמן שלא נעשה קנין כלל ובכתובה נכתב "וקנינא" בודאי דאין להכשיר כתובה כזו, אבל אכתי מצינן למימר דאם יעשה עתה מעשה קנין שפיר נוכל להכשיר כתובה זו, דהא השתא אין בה כבר כל עדות שקר. ברם לפום ריהטא אינו נראה לומר כן, דכיון דבשעת החתימה נפסלה הכתובה מחמת עדות השקר שהיה בה אין מיסתבר כלל לומר דבמה שיעשה קנין לאחר מכן יכשיר למפרע או מכאן ולהבא את פסולה של הכתובה. ועיין היטב בדברינו שביבי אש שם (ח"א סי' טז) בענין אם ניתן לתקן את הכתובה לאחר חתימת העדים.

ז. אמנם לאמתו של דבר מצינו להדיא בדברי המרדכי (בפ"ב דגיטין) דשפיר יש להכשיר כתובה שחתמו בה העדים לפני קבלת הקנין כיון דהמה עסוקים באותו ענין והכי מבואר באמת בדברי הרמ"א אבהע"ז (סי' סו ס"א) דיש מקילים בדבר זה. הרי חזינן להדיא דשפיר דמי בכה"ג ואין כל פסול במה דחתמו העדים מקמי קבלת הקנין.

אטו של קבע, וכדאיתא בשו"ע (סי' ש"ב ס"ג), אלא דנחלקו הפוסקים האם גם פריסת אהל של עור וכדומה שהוא אהל ארעי נמי שרינין, ועיין היטב במג"א (שם) ובא"ר (שם) ומ"ש המחזהש"ק בדעת המג"א בזה, והנה ההיתר לעשות את נקיון הגוף באבנים מקורו לות משמע מדברי השו"ע הרב, בריש או"ח מהדו"ק, דאירי באיסטיסיים שאינם מקנחים בידיהם כפי שהיו רגילים פעם ולכן התירו להם טלטול מוקצה ועוד איסורים, אף שגם הם יכולים בעצם לנקות בידיהם כשאר אינשי אלא שמחמת איסטיסותם לא נעים להם, וכמו כן בענין טינוף של טיט על הבגד דאיתא בסי' ש"כ בשעה"צ סקמ"ד דרשאי לפררו משום טעמא דכבוד הבריות, אף שאין בזה כל צער ובזיון אלא אי נעומות בלבד.

ונראה דענין הנקיות באותן מקומות בגוף שיש בהם צואה, באיזור פי הטבעת, הוא חיוני מאד שיהיה הנקיון מוחלט באופן שרגילים לנקות והוא הגדר האמיתי והמכוון של כבוד הבריות, לזקנים תשושים ולחולים סיעודיים ותינוקות ואין חייבים להשתמש בתחבולות אחרות הגורמות צערא דינוקא וסבל נפשי למבוגרים וכדומה, ואין שום ענין לה"ח חמיר על חשבונם.

ויש שמחמירים ושוטפים את התינוק במים מהברז לנקותו מן הצואה וגורמים לו צער בפרט בחורף מהמים הקרים, ועידו על כך הצרחות שלהם באותה שעה, וגם צער לאמא שצריכה לטרוח פי כמה מהרגיל, בהפשטת הילד בקור ובנגובו והלבשה מחודשת, ומלבד זה צריכים גם לשפשף את שאריות הצואה והלכלוך הדבוקים עם הידים, וכפי שאמרו לי אילו שעושים את זה בעצמם ולכן פשוט דיש בתיקון זה משום כבוד הבריות טובא.

[ומלבד כל הנ"ל הרי נקטינן לדינא דכל צרכי קטנים מקילים בשבת דחשיבין להו כחולה שאין בו סכנה, וכיון שכן הרי פשוט דזה ג"כ לא גרע משאר צרכי הקטנים ויש להתירם].

והרי ברור שההמצאה המחודשת הזאת זה הוא התיקון העדיף יותר מכולם בכדי להימנע מחשש חילול שבת דאורייתא ודרבנן שנגרם על ידי המגובנים הרגילים, שרבים מאחינו בני ישראל נכשלים בזה ביודעין ושלא ביודעין, וא"כ עלינו לעשות את כל ההשתדלות שבידינו למנוע ממכשולות חמורים, בפרט כשהיתר השימוש בהם מוגבל רק לתינוקות הזקוקים לפי תרונן זה ולאותם שנוקקים לזה ביותר מחמת מצבם הגופני התשוש והחולני והסיעודי.

[ובמק"א ב"ס ד' דנתי בארוכה בגדר ההיתר דכבוד הבריות אם הוא מדין הותרה או דחיה ולענין דאורייתא בשב ואל ועשה בודאי נראה יותר דהוי רק בגדר דחיה גרידא אבל לענין דרבנן דחיי אפילו בקום ועשה מציען למימר דהוי בגדר הותרה והארכתי בזה, ויעידדתי לומר דבמה דאיתא בגמ' להדיא דאית ביה משום כבוד הבריות וכהא דקנח ונקיות הוי בגדר הותרה, ויש להאריך בזה טובא ואכ"מ].

והנה משמיא זקכו לך לירד לעומקא דשמעתתא ואסקית יתהון אליבא דהילכתא כמבואר הכל הדק היטב בקונטרס שהוצאת לאור, ונוכחתי לראות כי דבריך מזוקקים ומכוונים להלכה ולמעשה, וידעתי שעיקר כוונתך הטהורה היא לזכות את ישראל שלא ישלכו בסרך חילול שבת, לכן ידי תכון עמך בהמצאה זו שהיא ע"פ התורה וההלכה ובכך נמנע צער ונקל את סבלם של אלו שהוזכרו למעלה הזקוקים לכך וזי שרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ותבוא עליו ברכת טוב, כן נראה לענ"ד בס"ד, וצור ישראל יצילנו משגיאות ויעמידנו בקרן אורה.

בברכה מרובה וביקרא דאורייתא
חותנך אוהבך בלו"ג

והנה באמת מדברי רוב הראשונים מוכח ומבואר דבכל ל"ת דרבנן איכא התירא דכבוד הבריות ועינין מאירי ברכות ושבט דכנראה גריס להדיא שדוחה "כל" ל"ת דרבנן, וכן מבואר בשאר הראשונים, ברם מדברי הריב"ש בשו"ת (סי' רכו) מבואר להדיא שאין לנו לדמות כבוד הבריות זה לזה ומחלק התם לענין שאילתא דידיה דהתם ליכא הך התירא, ומדברי היה נראה דבאמת לאו בחדא מחתא מחותנין לכולהו וכל היכא דאיתמר איתמר ובאמת נסתפק בדבר זה בשו"ת חות יאיר (סוס"י צה) עיי"ש.

אמנם מדברי שאר הראשונים ורבותינו הפוסקים אינו נראה כן ודעתם היא דבכל גווני כבוד הבריות דוחה איסור דרבנן, לענין טינוף הבגד ולענין קטימת קיסם לחצוץ בו שיניו וכן לענין מי שנקרע אחת מציציותיו בשבת בשו"ע (או"ח סי' יג), וכמה וכמה דוגמאות שמיצינו בדברי רבותינו האחרונים דנטו להקל מחמת טעמא דכבוד הבריות. וכגון מה שהובא בשו"ת לבושי מרדכי (או"ח קלג) אודות מנהגו של מו"ח להקל בהוצאת מטפחת שלא כדרך הוצאה משום כבוד הבריות, שיוכל לנקות החוטם בכדי שלא יהא נמאס בעיני הבריות. ועיין עוד בשו"ת שואל ומשיב (רביעא ה"א סי' פו) באחד שנטף לו הקיטל בצואה דמותר לומר לנכרי לכבס עבורו משום כבוד הבריות, עיי"ש. ועיין עוד במ"ב (סי' צב סק"א) לענין מי שנתעורר לו תאוה לצרכיו באופן שעובר על כל תשקצו אין לו להפסיק באמצע תפילתו מפני כבוד הבריות ואפילו ביחיד ג"כ יכול להקל שלא להפסיק, עיי"ש בדברי המג"א ואכמ"ל. [ועיין היטב באו"ש פ"ו יו"ט].

ומיהו אין לזה כל קשר לענינינו, דאנן איירינן לענין קנוח נקיות הגוף מלכלוך וזוהמה באותן מקומות המטונפות, בדזה מפורש להדיא בגמרא התירא דידהו, הן לענין טלטול מוקצה והן לענין תלישה דדבריהם וכן לענין הוצאה לכרמלית לדעת הרמ"א (סי' שיב) ועוד, [וכן לענין בנין ארעי וכ"ל].

אפירת תהנון

טז. אם החופה נערכת ביום נוהגים שאין אומרים תחנון בשחרית במקום שתפילו של החתן (טז). (וכן בכל שבעת ימי המשתה) (טז).
יז. אך אם החופה נערכת בלילה אומרים תחנון בשחרית (טז), ויש אומרים דמ"מ החתן עצמו אינו אומר (טז).
יח. אבל אם מתפללים תפילת מנחה באולם השמחות אין אומרים שם תחנון, אפילו אם החופה לא תיערך מבעוד יום (טז).
יט. חתן ביום חופתו חיוב הוא לגבי עליה לתורה ודוחה את כל החיובים (טז), אך אם החופה היא בלילה אינו דוחה שום חיוב דאינו אלא מנהג בעלמא (כז).
כ. אם אין כהן בבית הכנסת עולה החתן ראשון (כא).

סעודת הנישואין ושבע הברכות

א. מצוה לערוך סעודה לכבוד הנישואין והיא נחשבת כסעודת מצוה (כ).
ב. ישתדלו המסובים בפרט וכל הנאספים לקיים מצות שמחת חתן וכלה ולשמחם כל אחד כפי יכלתו (כ).
ג. כל המסובים שנטלו ידיהם לסעודה צריכים להקפיד לכתחילה להשאר עד כלות הסעודה בכדי לברך ברכת המזון בציבור ולשמע את ברכות הנישואין שלאחריה (כ).

ד. אם צריך אחד ללכת לפני ברכת המזון של כל הציבור יברך לכל הפחות בזימון בשלשה, אבל אין הוא מברך שבע ברכות ואפילו ברכת "אשר ברא" לא יאמר (ט). ומיהו יש אומרים שאומר "השמחה במעונו" (ט).
ה. כשהולכים לברך ברכת המזון בסעודת הנישואין צריך להביא שני כוסות אחד לברכת המזון, והשני עבור ברכת הנישואין (י).
ו. מוזגים את שני הכוסות לפני ברכת המזון (י).
ז. אומרים פיוט "דוי הסר" על כוס ברכת המזון (ט). (ויש שאין אומרים כלל פיוט זה).
ח. אחר כך אומר המזמן: "נברך אלוקינו שהשמחה במעונו שאכלנו משלוי", ואין לומר "ושאכלנו" (ט).
ט. לאחר ברכת המזון נוטלים את הכוס השני ומברכים עליו שבע ברכות.
י. אין להפסיק ביו גמר ברכת המזון לברכת הנישואין אלא ישתדל להסמיכם במדת האפשר (י).
יא. מברכים תחילה את ששת הברכות ולבסוף מברכים ברכת היין (כא).
יב. אותו שבירך "ברכה אחרייתא" מברך ברכת היין על הכוס שבידו ואחר כך מברך ברכת היין אותו שברך ברכת המזון על הכוס (כב). ויש שנוהגים שאין מברך אלא מי שבירך "ברכה אחרייתא" (כב), והוא מוציא את האחר ידי חובתו.
יג. אין לכבד את החתן עצמו באמירת הברכות אבל אפשר לכבדו בברכת המזון על הכוס (כד).

טו. ועיין בשו"ת הרדב"ז (פ"ג סי' טז) וז"ל בשו"ת שבעת היין (פ"ג סי' טז).
יז. כ"ב בשו"ת שבעת היין (פ"ג סי' טז).
יח. עיין במ"ב (פ"ג סי' טז).
יט. עיין במעט בנייאר - נישואין (פ"ג סי' טז).
כ. כמבואר בפ"ד (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
א. יענין חובת מציאת הנישואין (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
ב. עיין בסמ"ח פ"ג במתנות (פ"ג סי' טז) על דבר החובה לעשות בשמחת חתן וכלה וז"ל הש"ך הנפשי פ"ב. וראה עוד בספר אריסון נישואין לתינוקות הראשונים (פ"ג סי' טז) ב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
ג. נחלקו רבותינו האומרים בחובת מציאת הנישואין (פ"ג סי' טז) או המערה היא החובת את ברכות הנישואין או הוא מקבל המזון (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
ד. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
ה. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
ו. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
ז. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
ח. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
ט. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
י. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
יא. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
יב. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
יג. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
יד. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
טז. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
כ. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
כא. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
כב. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.
כד. עיין בשו"ת אבן עזר (פ"ג סי' טז) וב"ש שנת בשנת פסחיים (פ"ג סי' טז) ודחוי נטיל והלכו בראש עיי"ש.

דיני כתיבת שמות אנשים ונשים בכתובה

מתוך קונטרס השמות שנדפס בספר ארוסין ונשואין

נערך ע"י הרה"ג רבי יהודה משולם דוב פאלאטשעק שליט"א בעל מח"ס "מגד יהודה" וחבר בד"צ דהתאחדות הרבנים ארה"ב וקאנאדא

א. דיני השמות שהולכין אחר החתימה לכל הדיעות בשמות אנשים כגון מענדיל (ביו"ד אחר דלי"ת) בעריל או בשמות נשים פעריל, כתבתי דהולכין בזה אחר החתימה, משא"כ בשמות דאיכא מחלוקת הפוסקים אי הולכין אחר החתימה כמו שיינדל או פייגא וכדומה (וה"ה אם חותמת רוזא ביו"ד אחר הוא"ו) העתקתי לכתוב כמסקנת הפוסקים רק בחד יו"ד (או בשם רוזא בלא יו"ד). ומכל מקום נראה דאם נכתב הכתובה בשמות אלו כהחתימה דכשר הכתובה.

ב. וה"ה בשמות חול כגון בילא גאלדא דלכתחילה צריך לכתוב באל"ף (לבסוף), מכל מקום אם חותמת בקביעות בה"א כותבין כהחתימה.

ג. ישנם שמות שכותבים לפי עיקר הנחת השם אף שנקרא באופן אחר, ולכן כותבין הירש ביו"ד אף שנקרא הערש בעי"ן, וכן כותבין מיכל ביו"ד אף שנקרא מעכל בעי"ן, וכן כותבין אייזיק בב' יודי"ן אעפ"י שנקרא בפת"ח אזיק, וכן כותבין פייבל אעפ"י שנקרא פאבל פאבש בפת"ח, והטעם לפי שעיקר הנחת השם הוא כך וגם עכשיו כותבין כך בשטרות ואגרות.

ד. משא"כ בשמות זיינוויל או פריידל וכדומה צריך לכ"תבן כמין שנקראים בפת"ח זנוויל או זאנוויל (אם חותם באל"ף אחר הזי"ן) או פראדא פראדל ולא בב' יודי"ן, כיון שאינו נקרא בפת"ח חריף רק בפת"ח פשוט. ולכן אף אם חותם או שחותמת בב' יודי"ן אין משגי"חין על החתימה. ויש סוברים בשמות בריינא בריינדל פריידל וכדומה דאם חותמת כן בקביעות כותבים כה"חתימה אף שנקרא בפת"ח. ולענ"ד נראה עיקר לכ"תוב באל"ף ולא להתחשב עם החתימה בדין כתובה.

ניתן לקבל תשובות על אופן כתיבת השמות בפניה לדוא"ל: shviviash@gmail.com

שמחת בית ג'יקים
ברכת מזל טוב
למרן רבינו הגאב"ד שליט"א

"קול וישועה באהלי צדיקים"

בהדרת כבוד ובחברות קודש, בשר ורוח להשי"ת נודה נהלל ונשגב, נביע את רגשי לבנו החומים, ונשי כסא דברכתא כאוהלים, ברכת מזל טוב ונדיא יאה בהדרת כבוד בתפארה מעומקא דליבא קדם פני אבינו דוענו עשרת תמאת ישראל, עמודא עלותהון דישראל, מאיר עינו ומאיר נתיבותינו, אספקלריא המאירה, המאיר הגדול למטשלת התורה, אשר כל הרבב המשה יבואון אליו, עמוד ההוראה

פ'ח רבינו הגאב"ד שליט"א

לרגל שמחת נישואי נכדו החתן המופלג בתו"ש בנש"ק הרב אפרים שליט"א
בן הרה"צ רבי מאיר לייפער שליט"א
בן כ"ס אדמו"ר מנאד בורנא - ת"פ שליט"א
ע"ג הלכה המפולה המוחללה ב"פ
בת הרה"ג רבי ברוך שטרנבוך שליט"א
רב הקהל הסודי ויוניץ ברכפלד
בן הנה"צ רבי אליהו שטרנבוך זצ"ל
ראב"ד "קהלת מחוקי הדת" באנשווירן
חתן הנה"צ רבי מנחם ארנסטער שליט"א
ראש ישיבת וינוץ

התן כ"ס מרן אדמו"ר בעל ישועות משה מויוניץ וצוק"ל כספי פרושת במסילה, מקובל לבנו שלח לפי קול נורא לילול, יום של מלך חוסף בעני ותעשומות, כיום אנום ואנוין מה רשועים משמות, נחת דקדושה לרוות, ובדרך המסורה לנו מאבותינו ודמיון ק' לילית ולעולות, אך כשדודת שבת במערת הנפש הרחבת הדעת והיותו הלבבות, וזכה לבית כבוד נאמן בישראל על ארצי התורה והמסורת, ומשפע שמחה זו ישפיע לנו ולכל עמו ביה ישראל שפע ברכה והצלחה, ואך שישן ושמחה ישמע, ונזכה כמדרה לישוע ולשמחה בשמחה המלילה מת דחופים כתי חיים ביבאת טא"ב כב"א

רמברסרים
התעלות המוסדות רמת השרון/תל אביב
בני דתברכות ארנון קיני הרה"ר

מסן שביבי אש
להתפת מסין הלכה ובדורו ודעה
ממרן הגאב"ד האבא הגדול
רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א

"שמחה בה' וגילו צדיקים"

קול צהלה ורינה נשגור בזאת טטא מלא ברכות מואליפות קדם האי גברא רבא ויקירא, פה מפיך מרגליות, צטא מלא ספרים, חכם היודע בכ"מ ששואלין אותו, סיני ועוקר הרים, חריף ובקי, פה מפיך מרגליות, מקהילת קהילות ברבים, ומוסר נפשו להרבעת דעה, ולא מחזיק טיבועא לנפשיה, אמרונו אמרות מזוקקות, מאיר פנים לכאנ"א, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה והחסידות, ה"ה

האבן רבי מאיר לייפער שליט"א

חתנו של מרן הגאב"ד שליט"א, ובעמח"ס מנחת שבת
לרגל שמחת נישואי בנו החתן הרב אפרים שליט"א
עב"ג הכלה בת הגה"צ רבי ברוך שטרנבוך שליט"א
רב דקהלת וינוץ ברכפלד
חתן הגה"צ רבי מנחם ארנסטער שליט"א
ראש ישיבת וינוץ

הברכה אחת היא לחותנו
מרן רבינו הגאב"ד שליט"א

בואי ערנא ודחויא, ופיל עולא לפע שונן שחוקים שזיכה מרן שליט"א להאריך ימים על המסלע בברית נשא ויהיאו מעלא, קיים סמור יהיה סמור בלבבן ישנה ומברכות פיו מברכה את הרה"ג רבי מאיר לייפער בהתנת מעשיו ויחיל יורה שיקים מאשרתיו הברכה לרע שמוע לקדם ומתעניו שריו יורה, וזכה לב שלוחת עשר ואשר כל חיים בבריתא וזת סמל ירו וברכות נעמה בשמחה השלמה בביתא משה דקיעס בהרה בימיה אמן.

דמברסרים בכל הברכות
המלחמה שמוע לקדו

ומשפע מצות תפילין יתמשך עליי
ברכת מזל טוב שלוחה בזאת להאי גברא רבא ודודי"ה, העמוד לימין מרן שליט"א בל"ג הפיפה" איש חי ורב פעלים לתורה ולחסד ה"ה
הנה"ח הרב יהודה הריצג שליט"א
לרגל שמחת הכנס בני יקירו
כמר יחיאל יהושע נ"ו לעול תורה ומצוות
יהא ערווא מן קדמא שיזכה לרוות נחת דקדושה מכל יד"ה, מתוך בריית גופא ותורא מעליא, וזכה לאות ביבאת משיח צדקינו בב"א

ומשפע מצות תפילין יתמשך עליי
ברכת מזל טוב שלוחה בזאת להאי גברא רבא, דיו"ב לו רובת בשנים לעמוד לעו ולסוד, כבדי להאי סמור ישוע ולאוי את תחיים של ישראל, ה"ה
הר"ר אליקים לבנון שליט"א
מנכ"ל ארגון בני שלם באה"ק
וועידת רפואת הלכתי בבית התורה
לרגל שמחת הכנס בני יקירו
כמר שמעון נ"ו לעול תורה ומצוות
יהא ערווא מן קדמא שיזכה לרוות נחת דקדושה מכל יד"ה, מתוך בריית גופא ותורא מעליא, וזכה לאות ביבאת משיח צדקינו בב"א

לתרומות והנצחות ניתן לפנות
לטל: 058-3238947
או לדוא"ל: SHVIVIASH@GMAIL.COM
לקבלת הגיליון מידי שבוע
ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל
SHVIVIASH@GMAIL.COM

בית הוראה שערי הוראה
זמני פתיחת בית הוראה בראשות הגאב"ד
בין השעות 9:00-14:00 9:30-14:30
בבאר שבע היממה יושבים מורי הוראה
מענה טלפוני 24 שעות ביממה: 03-6161616
בית הוראה לעניני רפואה
03-6148000 או 03-6161616 שלוחה 3

ניתן לשלוח שאלות
למרן הגאב"ד שליט"א
בפקס: 0722-60-63-61
לקביעת תורים וקבלת קהל
03-6161616 שלוחה 4